

Матвієнко Сергій Андрійович,
завідувач сектору криміналістики та
експертної роботи Територіального
управління Державного бюро
розслідувань, розташованого у м.
Миколаєві

ЩОДО ПИТАНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ОБЛІКІВ

Наразі і у новоствореного правоохоронного органу – Державного бюро розслідувань (далі – ДБР), хоча у законі і не згадано про фахівців прямо, та визначено можливість створення науково-дослідних установ (стаття 9 ЗУ «Про Державне бюро розслідувань») [1], тобто підрозділів, функцію яких у системі Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) виконують Науково-дослідні експертно-криміналістичні центри (далі – НДЕКЦ), що наявні у кожній області України, і, наприклад, в системі Служби безпеки України – Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, що має 15 регіональних представництв по країні.

Дійсним штатним розподілом посад у системі Державного бюро розслідувань передбачено наявність відділу та секторів криміналістики та експертної роботи із кількістю працівників, поки що: по 2 працівника у територіальних управліннях ДБР та до 7-ми у відділі Центрального апарату ДБР, і аж ніяк не визначено альтернатив посад «судових експертів».

На сьогодні відсутні уточнюючі нормативно-правові акти стосовно того які саме функції напряму експертно-криміналістичної діяльності чи науково-дослідної роботи можуть бути покладені на працівників вищезазначених підрозділів у системі ДБР.

Чи це функції інспекторів-криміналістів МВС – виїзд на місце події, участь у проведенні слідчих дій із завданнями виявлення, фіксації та вилучення слідової інформації і все? Чи то має бути утворений підрозділ щодо здійснення судово експертної діяльності, із розробкою нових методик досліджень та науковими доробками? Чи об'єднані функціональні обов'язки у статусі експерта-криміналіста – на прикладі діяльності фахівців Експертної служби МВС зразка до 2015 року, які поєднували і участь у якості спеціаліста під час проведення невідкладних та негласних слідчих (розшукових) дій на етапі досудового розслідування, так і діяльність судового експерта, стосовно проведення лабораторних досліджень та надання висновків експерта.

Окрім того діяльність експертно-криміналістичних підрозділів має на меті створення, ведення та використання у роботі та для завдань досудового розслідування системи криміналістичних обліків.

Наприклад, ведення криміналістичних обліків, бажано в електронній формі (все ж таки ХХІ сторіччя вже) – дактилоскопічних, балістичних, трасологічних, електронної бази даних щодо способів та видів підроблених документів тощо, на даний момент працівниками підрозділів криміналістики та експертної роботи ДБР, є неможливим, адже до оперативно-пошукових чи інформаційно-довідкових колекцій чи їх форм обліку інформація чи вже самі об'єкти можуть бути внесені (поміщені/додані) лише після проведення відповідних досліджень за результатами висновку судового експерта, чи то про придатність до ідентифікації певних об'єктів, чи з висновком про наявність інформативної криміналістично-значущої інформації у саме цих досліджуваних об'єктах.

Інструкція з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС України (далі – Інструкція), затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України 10.09.2009 № 390, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15 жовтня 2009 р. за № 963/16979 [2], (МВС автором обрано як правоохоронний орган із найбільш розвиненою та якісною системою експертно-криміналістичної діяльності на теренах України у порівнянні із діючими аналогічними установами Служби безпеки України – Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз чи Міністерства юстиції України – Науково-дослідні установи судових експертиз в областях), наприклад, визначає у п. 1.5. необхідність функціонування у роботі 13 основних напрямків:

- трасологічний облік;
- дактилоскопічний облік;
- балістичний облік;
- облік холодної зброї;
- облік грошових знаків, бланків документів, цінних паперів та пластикових платіжних карток;
- облік осіб за ознаками зовнішності;
- вибухотехнічний облік;
- пожежо-технічний облік;
- облік наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;
- облік генетичних ознак людини;
- облік записів голосів та мовлення осіб;
- облік ідентифікаційних позначень транспортних засобів та реквізитів документів (підписів, печаток, штампів);
- облік матеріалів, речовин та виробів, за якими можуть бути утворені криміналістичні обліки та деталізує кожен з них окремими оперативно-пошуковими чи інформаційно-довідковими колекціями і не обмежує співробітників за необхідності створювати інші.

Положення тієї ж Інструкції [2] визначають порядок поміщення об'єктів або інформації про них до колекцій, механізм надання інформації на

запити для потреб досудового розслідування, питання вилучення об'єктів з колекцій або ж їх знищення, форму реєстрації та умови зберігання.

На думку автора, у разі розвинення визначеного напрямку ідей створення науково-дослідних установ, обумовлене статтею 9 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» [1], адже і п.4 статті 7, повноваження працівників ДБР визначено додатково *«проводять фотографування, аудіо- і відеозйомку, дактилоскопію осіб, затриманих за підозрою у вчиненні злочину, взятих під варту»* – тим самим отримувати криміналістично-значиму інформацію, що могла б обліковуватись, створення криміналістичних обліків у ДБР, має бути визначене як пріоритет у співпраці із МВС.

Державне бюро розслідувань має у своєму складі окремі підрозділи досудового розслідування, суб'єкти (підслідні особи) розслідувань розмежовано із слідчими підрозділами Національної поліції чи Служби безпеки України та НАБУ статтею 216 Кримінального процесуального кодексу України [3], тому і ведення електронних баз даних обліків (дактилоскопічні, балістичні, документів, генетичних ознак), по-перше має бути таким, що має доступ до вже існуючих баз даних МВС, співробітники якого можуть бути підслідні у разі скоєння злочинів, по-друге окремими і закритими для інших.

Наприклад, балістичний облік «куль та гільз, експериментально відстріляних з табельної зброї, що знаходиться на озброєнні правоохоронних органів» має, на думку автора, вестися у закритому режимі та зберігатися або ж у самих суб'єктів на відповідальному зберіганні або ж централізовано у експертно-криміналістичних підрозділах Державного бюро розслідувань – у разі застосування правоохоронцями МВС табельної вогнепальної зброї (вбивство, самогубство, замах на злочин, нанесення тілесних ушкоджень, хуліганські дії тощо) – ідентифікувати таку зброю було б набагато легше та оперативніше. Те ж саме стосується і численної зброї військових, прикордонників, підрозділів прокуратури та ін.

Вірним, на думку автора, є і запровадження закритих для інших відомств, але обов'язкових для наповнення зразками обліків генетичних ознак людини (ДНК) та бази дактилокарт військових (з метою швидкої ідентифікації осіб у разі скоєння злочинів чи загибелі осіб під час виконання службових обов'язків) та правоохоронців (з метою ідентифікації осіб, хто міг залишити «зайву» слідову інформацію на місці пригоди чи визначати причетність таких осіб до скоєння подібних чи раніше скоєних аналогічних злочинів).

Криміналістичні обліки у системі Експертної служби МВС та у Державному бюро розслідувань в окремих напрямках (дактилоскопія, генетика) можуть вестись поєднано із доступною сторонньому відомству функцією перегляду і неможливістю редагування, але не мають дублювати один одне.

У вузьконаправлених галузях (облік контрольних відстрілів табельної зброї правоохоронців чи то ідентифікаційних позначень транспортних

засобів та реквізитів документів (підписів, печаток, штампів) тощо) обліки мають бути створені для власного службового користування на користь ефективності досудового розслідування.

Список використаних джерел

1. Список використаних джерел 1. Закон України "Про Державне бюро розслідувань" (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2016, № 6, ст.55) [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Київ : Верховна Рада України, 1994-2019]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19> . – Назва з екрану.

2. Наказ Міністерства внутрішніх справ України 10.09.2009 № 390 «Про затвердження Інструкції з організації функціонування криміналістичних обліків експертної служби МВС» [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Київ : Верховна Рада України, 1994-2019]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0963-09> . – Назва з екрану.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88) [Електронний ресурс] : [Інтернет-портал]. – Електронні дані. – [Київ : Верховна Рада України, 1994-2019]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> . – Назва з екрану.

Мельник Роман Володимирович,
доцент кафедри цивільного,
господарського, адміністративного
права та правоохоронної діяльності
інституту права та суспільних
відносин університету «Україна»,
кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ВИБУХОВОГО ПРИСТРОЮ. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ

Під *вибуховим пристроєм (ВП)* розуміється матеріально-технічна система одноразового застосування, що складається з заряду хімічного вибухової речовини, конструктивно об'єднаний з засобом підривання і призначена для здійснення в злочинних цілях вибуху, який володіє достатнім уражаючу дію.

Для ВП характерні наступні відмітні ознаки, а саме:

1) одноразовість дії, тобто після спрацьовування ВП руйнується і не підлягає повторному використанню;

2) використання енергії вибуху. Для виробництва вибуху використовуються хімічні сполуки, суміші або інші речовини, здатні до вибуху під впливом зовнішніх імпульсів;